

Προβληματισμοί για την λειτουργική γλώσσα (π. Παντελεήμων Κρούσκος, εφημέριος ΙΜΝ Σωτήρος Χριστού Ποθαίας Καλύμνου)

Date : Ιανουαρίου 27, 2010

Είναι σχεδόν ιεροσυλία να αναρτάται το φτωχό αυτό κείμενο αμέσως μετά την "θεωρία" του οσίου Σωφρονίου, όμως νιώθω επιτακτική την ανάγκη και ίσως το χρέος να καταθέσω κάποιες απόψεις και προβληματισμούς επί του θέματος. Πιστεύω συνειδητά πως δεν καλύπτω όλο το φάσμα των επιχειρημάτων υπέρ της διατήρησης της λειτουργικής γλώσσας ως έχει. Αλλωστε σκοπός μου είναι να γράψω αυτά που σκέπτομαι, υπάρχουν και αξιολογότερες, πιο εμπειριστατωμένες καταθέσεις.

1. Το πρόβλημα με την μεταφραστική απόδοση των λειτουργικών κειμένων δεν ξεκινά με την απόφαση και πρακτική των πατέρων της Πρέβεζας. Ίσως το φαινόμενο της Πρέβεζας μάλιστα να είναι καθαρά τοπικό και σαν τέτοιο-στερούμενο μάλιστα και γνησίων θεολογικών και παραδοσιακών προϋποθέσεων να ατονήσει. Προβλέπω μάλιστα ο ζήλος των ιδίων των εισηγητών να ψυγεί μοιραία εν καιρώ και να έρθει η επίγνωση, όπως συμβαίνει όταν λείπει το έρεισμα της αυθεντικότητας. Ας μην δαιμονοποιούμε λοιπόν κάποιους ανθρώπους όταν η ρίζα του κακού βρίσκεται βαθύτερα (αυτό δεν σημαίνει ότι έπαψα να διαφωνώ με την πρακτική τους).

Το πρόβλημα είναι άλλο και λέγεται εκούσια αποκοπή από κάθε τι γνήσιο και παραδοσιακό. Είναι το πνεύμα της καινοτομίας, της προσωπικής πινελιάς που υπαγόρευαν πριν από 50, 100, 150 χρόνια διάφορες θεολογίζουσες και ξένες με την ρωμείκη πραγματικότητα νοοτροπίες και θεολογίες στον εκκλησιαστικό χώρο. Είναι το πνεύμα της προσωπικής θεώρησης, της επινόησης των κύκλων και του θελήματος της παρέας, το θεολογικό εφεύρημα του πουριτανού και του ορθοδοξιστή που θέλει να κόψει και να ράψει μια νέα παράδοση στα μέτρα του, ίδια με το ήθος, την οπτική, τον κόσμο του ίσως. Προσπαθώντας να αποφύγουν την παγίδα της εκκοσμίκευσης, της απρέπειας, της αταξίας, της προκατάληψης (εντελώς όμως πραξικοπηματικά και αυθαίρετα) τινές εκκλησιαστικοί κύκλοι, αποτελούμενοι από ανθρώπους βαρυσπουδαγμένους, ορθολογιστές, ιδανικά αποστειρωμένους και από θέση ξένους της παραδοσιακής πραγματικότητας αποφάσισαν πώς κάθε τι ελληνικό, λαϊκό, γνήσιο είχε ένα δυσάρεστο χρώμα βαρβαρότητας, μπασκλασαρίας, βλαχουριάς. Έτσι εντελώς ξαφνικά το βυζαντινό μέλος ήταν καθαρά ανατολικόφερτο και αμανέδικο, οι αγιογραφίες απαρχαιωμένες και σκιαχτερές, οι ιερατικοί βόστρυχοι δείγμα θηλυπρέπειας, οι αμόρφωτοι ακαδημαϊκά ιερείς πηγές αιρέσεων και διαστροφής και τα ζωστικά χωρίς τα άσπρα μανικέτια δείγμα απλυσιάς και χωριατιάς. Έτσι έψαλαν

"μελιρύτεους και δακρύβρεχτους ύμνους στον Κύριο", ανέγνωσαν τις μυστικές [λειτουργικές ευχές εις επήκοον όλων](#), ζωγραφίζοντας αξιοπρεπείς και μαντονοειδείς εικόνες και παίρνοντας πόζες σοβαρής σοβαροπρέπειας. Όλα αυτά για να παιδαγωγηθεί ο λαός στο "γνήσιο", το "αυστηρό", το χριστιανίζον ήθος και φυσικά να τους ανταποδώσει τον ... θαυμασμό, την ευγνωμοσύνη, την παραδοχή πώς απέθεσε την διαποίμανση και την τύχη του σε μορφωμένους και άξιους ηγέτες, ηθικούς, κληρικούς και μη. Ομοια και τώρα η μεταγλώττιση αυτών των ... "βαρβάρων" και "ακατανόητων" τροπαρίων, που ειρήσθω εν παρόδω τα ονομάζουν "ακαταλαβίστικα ξόρκια", έχει ως σκοπό όχι τη θεραπεία και τη διακονία των λειτουργικών αναγκών του λαού, αλλά την θεραπεία του νοησιαρχικού και προοδευτικοφανούς εγωισμού τους.

2. Σε προηγούμενη ανάρτηση μου τόνισα πως "η εκκλησία δεν είναι μαγαζί [θέατρο, καφωδείο] για να μετέρχεται διαφημιστικών τρυκ προκειμένου να προσελκύσει κόσμο". Αν δεν νιώθει κανείς τον έρωτα του Χριστού, αν δεν νιώθει επιτακτική, βασική του ανάγκη, να εκκλησιαστεί, να λειτουργηθεί, να κοινωνήσει όσων επικοινωνιακών τρυκ και να μετέλθουμε, ακόμα και όταν τον κερδήσουμε σαν "τακτικό θαμώνα" και μάλιστα "θαυμαστή"(!) και ακροατή μας ουσιαστικά δεν τον έχουμε κερδήσει για τον Χριστό. Θεραπεύουμε πάλι μια ανάγκη καθαρά ανθρώπινη και εγωιστική: πώς να θηρεύσουμε ακροατές, θαυμαστες της πολυπραγμοσύνης και της επιδεξιότητας μας. Ακόμα και γι'αυτούς που είναι πραγματικά ξένοι με την εκκλησία, κατά την ταπεινή μου άποψη ισχύει ότι έγραψα στο άλλο post: **ο κόσμος ζητά την αυθεντικότητα**. Δεν έχουμε το δικαίωμα να είμαστε κάτι λιγότερο ή κάτι περισσότερο από ποιμένες και ιερείς, δεν έχουμε το δικαίωμα να δείχνουμε κάτι άλλο. Δείχνουμε αυτά που έχουμε και κρινόμαστε. Καλώς αν κερδήσουμε, ατυχώς αν χάσουμε. Ο Κριτής έχει άλλα κριτήρια: επαινεί την γνησιότητα και την πρόθεση, αποστρέφεται (πιστεύω) την επιτήδευση και τον τυχοδιωκτισμό.

3. Η Εκκλησία κάνοντας χρήση ενός κόσμου διανόησης και σκέψης, δεν ειδωλοποιεί όμως την διανόηση και την σκέψη. Αντίθετα, τα συναξάρια και τα γεροντικά είναι γεμάτα από χαρισματικούς ανθρώπους, αγίους του βιώματος, που αποστόμωναν και προβλημάτιζαν με την σοφία τους τους υψηλούς διανοητές και τους σοφούς του κόσμου. Ακόμα και αυτοί οι λόγιοι της Εκκλησίας μας, αναστήματα μπροστά στα οποία πολλοί λόγιοι του κόσμου μοιάζουν με μαθητές μπροστά στον άβακα, παραδέχονταν πώς στην κατά Χριστόν σοφία βρήκαν ανάπαυση και αλήθεια και δεν την άλλαζαν με όλη την γνώση του κόσμου. Το ίδιο και στην ιστορία των συνόδων και των αιρέσεων: Η Εκκλησία κοντά στους Αθανασίους και τους Κυρίλλους γεννούσε Σπυρίδωνες αγράμματους μα σοφούς εν Χριστώ. Αντίθετα, η αίρεση είχε ως

καύχημα της πάντα την διανοητική δεινότητα, χωρίς να εξασφαλίζει και πάλι όμως την υπεροχή και σ'αυτό το πεδίο. Γιατί ποιός θα παραδεχτεί πως ο Αρειος ήταν λογιότερος του Αθανασίου και ο Βαρλαάμ του Γρηγορίου Παλαμά; Τελικά, δεν ετίθετο ούτε θέμα διανοητικής υπεροχής. Για την ορθοδοξία μετρούσε η χαρισματική θεολογία και η παράδοση. Αντίθετα στις μέρες μας η ορθοδοξία μετριέται με ακαδημαϊκούς τίτλους (αλλά αυτό είναι άλλο θέμα, ουχ ήττον όμως σχετικό).

4. Σχετικά με το ζήτημα νέοι και γλώσσα, θεωρητικά πιστεύω από τη θέση πλέον του τριαντάρη πως ισχύει ότι και παραπάνω. Καθημερινά γινόμαστε μάρτυρες της νεανικής αγανάκτησης και πραγματικά αυτό που ξεσηκώνει και εγείρει την αντίδραση του νέου είναι μόνο το ψέμα. Καλά βολευτήκαμε εμείς στον καθωσπρεπισμό και στο οχυρό των στεγανών και της μεγαλειότητας μας. Όμως οι νέοι ακόμα ψάχνονται, επιλέγουν, αμφισβητούν, εξεγείρονται. Κάθε φορά που ένας νέος προβάλλει το επιχείρημα πως δεν πάει στην εκκλησία λόγω της γλώσσας απλά επιστρατεύει ένα εύκολο πρόσχημα. Οι αιτίες είναι άλλες και πρέπει να τις δούμε κατάματα, αντρίκεια, πατερικά, ανθρώπινα. Είναι τα κακά που εμφιλοχωρούν στην εκκλησία, όχι μόνο στα ανώτερα αρχιερατικά, αλλά και στα μέσα ιερατικά στρώματα: η διαφθορά, ο εξουσιασμός, η υποκρισία, η συσσώρευση πλούτου, η μη ανάληψη ευθυνών για πολλά στραβά και κακοχώνευτα, γενικά ότι μας αφήνει εκτιθεμένους ενώπιον του κόσμου και της χλεύης του. Δεν ηθικολογώ γράφοντας όλα τούτα. Στην εκκλησία πνέουν και αύρες παραδείσου. Αλλά αυτό το ξέρω καλύτερα εγώ, εσύ και ο κάθε υποψιασμένος, όχι ο μέσος νέος. Ο νέος λοιπον πρώτιστα θα αναζητήσει την πνευματικότητα, την καταφυγή, την λύση στο αδιέξοδο του προσώπου στην εκκλησία. Όταν βρει την γνησιότητα και την ΑΓΑΠΗ ΠΟΥ ΤΟΥ ΟΦΕΙΛΟΥΜΕ, ειλικρινά θα αδιαφορήσει για τη γλώσσα, τα άμφια και τις "αρχαίες" μας τελετές. Πολλές φορές μάλιστα όλα αυτά όπως αποδεικνύεται θα τα αγαπήσει μανικώς. Για να κλείσω την ενότητα σας υπενθυμίζω και την παιδαγωγική αξία και σημασία της αρχαίας γλώσσας μέσα στην λατρεία. Όχι λοιπόν μόνο στείρα εθνοκεντρικά μηνύματα περί γλώσσας αλλά και αληθινή συναίσθηση και ευθύνη για την κληρονομιά μας.

5. Τέλος, θα ήθελα να απευθυνθώ έτσι ενώπιος ενώπιω προς τους πατέρες και αδελφούς, μόνο σαν αδελφός και ελάχιστος στο ύψος και την ηλικία αδελφός τους: Στην Εκκλησία δεν είναι ελεύθερος ο ιερέας να κάνει ότι θέλει. Να θέτει προσθήκες ή να κόβει κατά το δοκούν ό,τι δεν του αρέσει. Ο ιερέας είναι δεμένος με μία σχέση μυστική με το λοιπό μυστικό σώμα του Χριστού, είναι ορισμένος από την παράδοση, εξαρτάται απ'αυτήν. Όταν η παράδοση προάγεται δεν προάγεται από το ίδιο θέλημα αλλά από την κοινή συνείδηση και πρακτική. Ούτε πάλι τίθεται θέμα τοπικής

παράδοσης και πρακτικής στα λειτουργικά (τουλάχιστον τόσο σοβαρής όσο η επιλογή της γλώσσας και μάλιστα σε μία χώρα που η γλώσσα είναι προκαθορισμένη και κοινή). Ποτέ σας δεν εκφωνήσατε στη λειτουργία "εν ενί στόματι και μία καρδία"; Πού είναι η ενιαία και καθολική αναπομπή και προσφορά της λατρείας; Τί σας συνδέει λατρευτικά με τις άλλες εκκλησίες; Δεν είναι μόνο το πνευματικό αλλά και το γλωσσικό μέρος που είναι ουσιαστικό, γιατί κύρια είναι θεολογική και πνευματική υπόθεση η γλώσσα. Οι εκκλησίες της αλλοδαπής και οι ομοδόξοι έχουν κάποιο ελαφρυντικό όταν τελούν την λειτουργία στην τοπική διάλεκτο. Δεν είναι θέμα πάλι κατανόησης αλλά σεβασμού στον ιδιαίτερο πολιτισμό της χώρας, ώστε να μην υπερέχουν ούτε γλωσσικά οι έλληνες των ομοδόξων άλλων χωρών. Εσείς όμως παραφράζεται και μάλιστα με γλωσσικές και θεολογικές αστοχίες την ίδια την γλώσσα της μητέρας, γλώσσα με την οποία εκφράζονται τελειότερα και άρτια όλα τα θεολογικά και πνευματικά μηνύματα και νοήματα.

Αληθινά έχετε συνειδητοποιήσει πως στην εκκλησία και ειδικότερα στην ιερωσύνη δεν προσχωρήσαμε επειδή ξυπνήσαμε μια ωραία πρωία με θετική διάθεση αλλά επειδή ΚΛΗΘΗΚΑΜΕ από τον Αρχιεπίσκοπο Χριστό; Ήρθαμε στην ιερωσύνη να διακονήσουμε το θεοπαράδοτο και να μεταδώσουμε από την παρακαταθήκη την ιερά στο λαό και όχι να τον κάνουμε όχημα και άκμονα συμφερόντων και απόψεων. Δεν καθορίζουν οι ποιμένες το ορθόδοξο και ορθόπραχτο αλλά η ίδια η παράδοση που είναι θεανθρώπινη δηλ. δοσμένη από τον Χριστό και από τον ΛΑΟ και εκ του λαού προβάλλονται οι άξιοι ποιμένες για τον ΛΑΟ. Αλήθεια το χριστεπώνυμο πλήρωμα ερωτάται ποτέ για τις αποφάσεις μας; Όταν τις απορρίπτει καθολικά, σκύβουμε ταπεινά το κεφάλι ψάχνοντας για ατοπήματα ή συνεχίζουμε ακάθεκτοι και άτεγχοι τον καρδινιλικό μας ρόλο; Από την άλλη πρέπει να αγόμαστε και να φερόμαστε από ομάδες; Γιατί στο κάτω κάτω γιατί γίναμε ιερείς; για να εισπράττουμε ηθικά και υλικά κέρδη; Για να υπακούουμε σε συμφέροντα τρίτων; Για να συμβουλευόμαστε με ότι βολεύει τους πολλούς; Δεν έχουμε παράδοση, ποιμαντική ευθύνη, φιλότιμο πατρικό; Και πάλι όχι ότι βολευόμαστε με το θέλημα των πολλών αλλά δυστυχώς όπως βλέπουμε γύρω μας με το θέλημα αυτών από τους οποίους έχουμε να αποκομίσουμε κέρδη και πάλι κέρδη. Το ράσο του παπά στέκεται πολύ ψηλά για να το σουρομαδάνε οι απαιτήσεις των αιωνίως και πανταχού ευρισκομένων νευρωτικών και υστερικών λαϊκών ψευδοχριστιανών , οι οποίοι παίρνουν στο λαιμό τους με τις απαιτήσεις και τους υπόλοιπους.

Σκεφθείτε το λοιπόν. αδελφοί, έστω για μια στιγμή για ποιόν σκοπό και υπό ποιές προϋποθέσεις γίνατε ιερείς. Αν βρείτε έστω και ένα ίχνος πιθανότητας αριβισμού, τυχοδιωκτισμού κλπ συναισθανθείτε που ακριβώς βρίσκεται η ρίζα και η πηγή του κακού και μην απορείτε γιατί φτάσατε σ'αυτό το σημείο της προσωπικής απαίτησης και προπέτειας. Αν πάλι δεν βρείτε τίποτα και είστε αγνοί και όχι σαν εμένα το

Η ΑΛΛΗ ΟΨΙΣ

Ψηλαφώντας την των πραγμάτων αλήθεια...

<http://alopsis.gr>

κνώδαλο και τον ισχυρογνώμονα τότε λέω με το φτωχό και απαίδευτο μυαλό μου, πως δεν ανησυχώ. Ο Θεός θα σας φωτίσει και θα καταλάβετε την πλάνη σας.

(Πηγή: iereasanatolikisekklesias.blogspot.com/2010/01/blog-post_8004.html)